

3. Кузьмина Н.В. Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности / Н.В. Кузьмина. – Л. : Изд-во Ленинг. ун-та, 1967.

4. Мироззрение и проблемы его формирования в процессе преподавания социально-гуманитарных, естественно-научных и специальных дисциплин / [сост. М.Н. Белозеровов]. – М. : МГУ, 1995.

5. Мироззрение. Духовность. Ценности : сб. науч. ст. / А.П. Горячев ; [науч. ред. А.П. Горячев]. – Волгоград : ПраймПресс, 2000.

6. Философия : курс лекций / [Л.Н. Сиднев, В.А. Долгинцева, Н.Д. Коваленко и др. ; под ред. Л.Н. Сиднева]. – Запорожье : ГУ “ЗИГМУ”, 2006.

7. Энциклопедия профессионального образования : в 3 т. / [под ред. С.Я. Батышева]. – М. : Наука, 1999.

ОНОФРІЙЧУК Л.О.

КОМПОНЕНТИ МОДЕЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН

Однією з важливих умов модернізації системи освіти в Україні є професійна підготовка педагогічних кадрів, здатних успішно вирішувати завдання всебічного виховання і розвитку дітей дошкільного віку. Основними напрямками модернізації системи дошкільної освіти стали: орієнтація на створення гнучкої багатofункціональної системи дошкільних навчальних закладів (далі – ДНЗ) різних форм власності, що враховують потреби і можливості різних родин, а також інтереси дитини; формування освітнього простору з типовим розмаїттям дошкільних навчальних закладів, що визначається Положенням про дошкільний навчальний заклад України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 р. № 305 [7].

Нова система дошкільної освіти, що зароджується, вимагає нових підходів і до підготовки майбутніх вихователів взагалі, і до управлінської діяльності зокрема.

Проблемі професійної підготовки вихователів присвячено багато досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів. За останні десятиріччя в Україні було проведено ряд досліджень, у яких розкриваються загальнотеоретичні проблеми підготовки майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі (І. Зязюн, Е. Карпова, Н. Кузьміна, Л. Міщик, Л. Хомич та ін.).

Вимога сьогодення щодо підготовки педагогічних кадрів, у тому числі й майбутніх вихователів, – відповідність вимогам сучасних підходів та принципів, оскільки дошкільна освіта є першою ланкою, від якої залежить рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління. На цьому акцентують ува-

гу, розглядаючи проблеми вдосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах неперервної освіти, різних аспектів фахового становлення майбутнього вихователя, Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, К. Волинець, Н. Гавриш, Н. Денисенко, Л. Зданевич, О. Кучерявий, Н. Лисенко, М. Машовець, Л. Машкіна, Г. Підкурманна, Л. Пісоцька, Т. Поніманська, Н. Ничкало, С. Сисоєва, М. Сичова, Т. Слободянюк та інші.

Незважаючи на певні досягнення у цій галузі, проблема підготовки студентів спеціальності “Дошкільна освіта” займає й досі маргінальну позицію, що істотно обмежує здобутки у сфері управління дошкільною освітою в межах дошкільного навчального закладу.

Мета статті полягає в розкритті проблеми структуризації професійно орієнтованих дисциплін у контексті підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності.

Соціально-економічні, соціокультурні процеси останнього десятиліття позначилися на процесі розвитку та становлення української держави. Зміна соціальної орієнтації у будь-який історичний період неодмінно супроводжується реформуванням освітньо-виховної системи, системи підготовки кадрів. Саме на цьому наголошено у Конституції України, Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про дошкільну освіту”, Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”). У зв’язку з цим є правомірним констатувати необхідність професійної підготовки до управління ДНЗ. Це підвищить рівень професійної діяльності майбутніх вихователів, що значною мірою вирішить кризову ситуацію в системі внутрішнього управління, пов’язану з вимогами сучасної дійсності в докорінному перетворенні всієї системи дошкільного навчання і виховання, а також неможливістю виходу окремих педагогічних колективів на це перетворення. Відповідно до Закону України “Про дошкільну освіту”, особа, яка має вищу освіту, не нижчу від освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст”, стаж роботи у галузі дошкільної освіти не менше як три роки, а також організаційні здібності може призначатися керівником ДНЗ [3], а отже, кожен студент, що закінчує III освітньо-кваліфікаційний рівень, повинен мати знання щодо управління ДНЗ.

Фахова підготовка майбутніх вихователів у вищій школі базується на ефективній побудові навчального процесу, забезпечуючи поступову трансформацію пізнавальної діяльності у професійно спрямовану. Підготовка майбутнього фахівця до професійної діяльності оцінюється не лише результативністю фахового становлення, але й ефективністю особистісного зростання. Підготовка майбутнього фахівця у вищій школі реалізується у педагогічному процесі, що як відкрита, динамічна система (цілісне утворення), яка саморозвивається, включає в себе такі складові компоненти: зміст підготовки відповідно до цілей, конкретних завдань та специфіки професійної кваліфікації цієї підготовки (зміст підготовки розглядається як мета та результат фахової під-

готовки відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня); педагог як конструктор та організатор процесу навчання, розвитку й виховання майбутнього фахівця; педагогічний інструментарій – методи, прийоми, засоби навчальної взаємодії, організаційні форми навчання; суб'єкт навчання як активний учасник навчальної діяльності, результатом якої є особистісне оволодіння професійним досвідом та вміння його творчо застосовувати у майбутній діяльності [2].

В основі моделювання професійно орієнтованих дисциплін лежить модель. Поняття “модель” є широкоживаним не лише в науковій літературі, причому залежно від ситуації в нього вкладається різний зміст. Слово “модель” походить від латинського *modulus*, що означає міра, мірило, зразок, норма [10].

Під моделюванням розуміють дослідження об'єктів пізнання не безпосередньо, а непрямим шляхом, вивченням деяких інших допоміжних об'єктів [9]. У науковій літературі наведено ознаки, що властиві моделям: штучно створений зразок; структура, що відтворює частину дійсності у спрощеному вигляді; конкретний образ об'єкта, у якому відображено реальні або передбачувані властивості; наочна форма відтворення оригіналу.

У своєму дослідженні ми будемо дотримуватися точки зору В. Штофа, який визначає модель як таку, що подумки представлена або матеріально реалізована система, яка, відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, здатна замінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію про об'єкт [10]. У науковій літературі наведено ознаки, що властиві моделям: штучно створений зразок; структура, що відтворює частину дійсності у спрощеному вигляді; конкретний образ об'єкта, у якому відображено реальні або передбачувані властивості; наочна форма відтворення оригіналу.

Для дослідження процесу підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності ми пропонуємо використовувати системний підхід, що розглядається в науковій літературі В. Афанасьєвим, І. Блаубергом, В. Кузьмінім та іншими, як напрям методології наукового пізнання та практики, в основі якого лежить вивчення об'єктів як систем, дослідження внутрішніх та зовнішніх системних властивостей і зв'язків, які зумовлюють цілісність об'єкта, його стійкість, внутрішню організацію і функціонування саме як певного цілого, а також вивчення багатовимірності і ієрархічності, коли цілісний об'єкт розглядається як частина або елемент системи вищого порядку.

Системний підхід сприяє виявленню дієвого механізму професійної підготовки майбутнього вихователя до діяльності в педагогічному просторі; дає змогу визначити структурні елементи моделі підготовки, здійснити їх аналіз; надає право виділити стійкі зовнішні та внутрішні зв'язки, проаналізувати взаємодію складових на всіх рівнях структурної ієрархії; дає можливість простежити умови забезпечення цілісності процесу підготовки; дає змогу аргу-

ментувати систему принципів, розкрити зміст і обґрунтувати доцільність вибору методичного інструментарію.

Особистісно-діяльнісний підхід зумовлює головні методологічні орієнтири організації дидактичного і методичного забезпечення процесу професійної підготовки як системи, яка сприяє вирішенню проблем професійно особистісного становлення майбутнього вихователя і задоволення його освітніх потреб.

Керуючись положеннями системного та особистісно-діялісного підходів, визначимо концептуальні основи моделі підготовки майбутнього вихователя до управлінської діяльності в процесі професійно орієнтованих дисциплін: 1. Відповідність підготовки спеціаліста у навчальних закладах сучасним вимогам, що відображені у міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актах і наукових дослідженнях. 2. Цілісність змісту професійної педагогічної підготовки завдяки органічній єдності структурних компонентів моделі підготовки. 3. Спрямованість технології на розвиток креативного мислення майбутнього вихователя, його фахової мобільності та інших значущих умінь, необхідних для управлінської діяльності. 4. Формування дослідної культури фахівця як основи переходу від репродуктивного відтворення отриманих знань у типових ситуаціях до проблемно-пошукового способу знаходження необхідної наукової інформації й активного використання її у нестандартних ситуаціях, формулювання педагогічної проблеми, визначення шляхів її вирішення, розкриття власного потенціалу в самореалізації [4].

Першочерговим завданням під час розробки системи підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності є проектування нормативно-правового та програмно-методичного забезпечення цього процесу у педагогічній системі вищої професійної школи. Зазначений фактор передбачає наявність навчально-методичного комплексу і проекту навчально-виховного процесу, якість впровадження яких згодом буде перевірена під час проходження студентами активної педагогічної практики у дошкільному навчальному закладі.

Багатоаспектність підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності забезпечується принципами міждисциплінарної інтеграції, системності, професійної спрямованості, модульності, гнучкості, особистісної усвідомленості та вимагає: чіткого визначення цілей і завдань, відповідного змістового наповнення курсів професійно орієнтованих дисциплін; обґрунтування структури професійної підготовки, визначення механізму функціонування поетапної методики з формування управлінської компетентності спеціаліста освітньої галузі; прогнозування передбачуваних результатів; впровадження спецкурсів “Менеджмент в дошкільній освіті” та “Проектування управлінської діяльності майбутніх керівників дошкільного навчального закладу”; нагромадження навчально-методичного матеріалу для здійснення управлінсь-

ких функцій під час проходження педагогічних практик у дошкільних закладах освіти. Поетапна методика включає відповідні знання, уміння, навички і передбачає усвідомлення майбутніми вихователями значущості процесу управління.

Модель підготовки вихователів до управлінської діяльності, яка розроблена та апробована під час дослідження, є цілісним педагогічним утворенням, що характеризується наявністю внутрішніх зв'язків між такими структурними компонентами: цільовий, мотиваційно-ціннісний, змістовий, технологічно-процесуальний, контрольно-оцінний.

Цільовий компонент передбачає моделювання головних цілей підготовки вихователя до управлінської діяльності у вітчизняному освітньому просторі: визначення методологічних орієнтирів побудови моделі виховного процесу; формування основ управлінської компетентності як важливої складової характеристики індивіда, показник якості кваліфікаційної характеристики спеціаліста педагогічної галузі, що практикує у певному середовищі.

Мотиваційно-ціннісний компонент (активізація внутрішніх сил майбутнього вихователя на досягнення мети підготовки до управління; активізація бажання самоствердитися у власних досягненнях у просторі управлінської діяльності) охоплює: усвідомлення соціокультурної та педагогічної самоцінності управлінської діяльності; формування внутрішніх потреб у самовдосконаленні, саморозвитку та самореалізації; розвиток культури суб'єкт-суб'єктної взаємодії у певному середовищі на принципах толерантності; формування мотивації до здійснення управлінської діяльності.

Змістовий компонент (аудиторна і позааудиторна діяльність) у своїй структурі містить такі складові: навчальні дисципліни (“Дошкільна педагогіка”, “Соціальна педагогіка”, “Організація і керівництво ДНЗ”, “Виховання дітей у різновіковій групі”, фахові методики тощо); навчальних спецкурсів “Менеджмент в дошкільній освіті” та “Проектування управлінської діяльності майбутніх керівників дошкільного навчального закладу”; педагогічна практика: пробна, переддипломна, науково-педагогічна; індивідуальні форми роботи: індивідуальний навчальний план студента, збір інформації з певної проблеми для практичного використання під час педагогічної практики, створення індивідуальної бази даних з різних управлінських аспектів тощо; групові форми роботи: тренінги, гуртки, клуби за інтересами, секції тощо; колективні форми роботи: педагогічні читання, обговорення з викладачами навчальних дисциплін однієї проблеми, але з позицій різних наук; дискусії з управлінської тематики тощо.

Практично-діяльнісний компонент зосереджує увагу на методиці послідовного впровадження у площину практичної діяльності студентів технології підготовки майбутнього вихователя до здійснення управлінської діяльності, структурними елементами якої є такі етапи: актуалізаційно-аналітичний, ін-

формаційно-змістовий, логіко-систематичний, науково-дослідний, творчої професійної самореалізації у виховному середовищі.

Контрольно-оцінний компонент моделі передбачає здійснення контролю за ефективністю трансформації навчальної діяльності у професійну шляхом визначення рівнів управлінської компетентності та спеціально-педагогічної підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності (високий, достатній, середній, низький).

Ефективність впровадження компонентів моделювання професійної підготовки вихователя до управлінської діяльності визначається комплексом психолого-педагогічних умов: вивчення і врахування об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на процес підготовки студентів до управлінської діяльності; активізація, осмислення і збагачення суб'єктного (особистісного) досвіду управління ДНЗ; використання потенціалу навчального закладу в контексті виховання та розвитку необхідних для управлінської діяльності особистісних якостей; послідовну реалізацію змісту, що розкриває теоретично-практичні основи управлінської діяльності; програмно-методичну забезпеченість процесу підготовки майбутніх студентів дошкільного факультету до управлінської діяльності; містить накопичення, відпрацювання і реалізацію студентами умінь і навичок управлінської діяльності на всіх етапах професійної підготовки.

Нові підходи до змісту професійної підготовки майбутнього вихователя суттєво впливають на особливості викладання фундаментальних дисциплін, що передбачає перегляд змісту, стандартів, критеріїв оцінювання, методик моніторингу результативності. Сьогодні недостатня увага у навчальному процесі ВНЗ приділяється підготовці до управлінської діяльності.

Висновки. Таким чином, вважаємо за необхідне дійти висновку, що викремлені нами компоненти моделювання поліпшать підготовку майбутнього вихователя до управлінської діяльності, чим і забезпечать її ефективність у майбутньому. Ми не претендуємо на вичерпне висвітлення означеної теми. Поза лаштунками дослідження залишається опис моделі підготовки майбутніх вихователів до управлінської діяльності в процесі викладання професійно орієнтованих дисциплін.

Література

1. Базова програма розвитку дітей дошкільного віку “Я у світі”/ [наук ред. та упоряд. О.Л. Кононко]. – 2-ге вид., випр. – К. : Світич, 2008. – 430 с.
2. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах освіти : навч. посіб. для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти / Я.Я. Болюбаш. – К. : Компас, 1997.
3. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III // Дошкільне виховання. – 2001. – С. 4–33.

4. Єрмакова Н.А. профессиональной подготовке педагогических кадров / Н.А. Єрмакова // Дошкольное воспитание. – 1996. – № 10. – С. 99–100.
5. Педагогика. Педагогические теории, системы, технологии / [под ред. С.А. Смирнова]. – М., 2000.
6. Пісоцька Л.С. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до управлінської діяльності / Л.С. Пісоцька // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць : у 2 ч. / [за ред. І.А. Зязюна та Н.Г. Ничкало]. – К., 2001. – Ч. 2. – С. 90–93.
7. Положення про дошкільний навчальний заклад : затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 р. № 305 // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 51. – С. 2–6.
8. Удосконалення професійної підготовки спеціалістів дошкільного профілю / [упоряд. Л.В. Артемова, Н.В. Лисенко]. – К., 1996. – 206 с.
9. Шарапов О.Д. Економічна кібернетика : навч. посіб. / О.Д. Шарапов, В.Д. Дербенцев, Д.Є. Семьонов. – К. : КНЕУ, 2004. – 231 с.
10. Штофф В.А. Моделирование и философия / В.А. Штофф. – М. : Наука, 1966. – 300 с.

ПОЛЯКОВА І.В.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЯКОСТЕЙ КРЕАТИВНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Соціально-економічні перетворення в Україні змінили парадигму освіти й зумовили необхідність переходу на адекватну їй інноваційну систему креативної освіти. Її мета – формування високодуховної творчої особистості, готової не тільки глибоко усвідомлено і системно сприймати навчальну інформацію, самостійно вести пошук нових знань, генерувати нові ідеї, але й мати потребу в творчості, у безперервному творчому саморозвитку, потребу в творчому способі життя, що дасть змогу максимально ефективно, творчо самореалізуватися в майбутньому.

І якщо вчитель хоче мати попит у новому освітньому соціумі, його діяльність має бути креативною. Щоб бути успішним у професійній сфері, необхідно розвивати свою ерудицію, інтелектуальну культуру, тобто бачити проблеми, володіти сучасною методологією творчості, методами постановки і вирішення творчих завдань.

Мета статті – розглянути проблему формування якостей креативності у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Значний внесок у вивчення творчої (креативної) діяльності учнів зробили такі дослідники феномену креативності, як: зарубіжні – Дж. Гілфорд, Е. Торренс, К. Тейлор; вітчизняні – А. Воронін, Т. Галкіна, В. Дружинін,